

*До разової спеціалізованої вченої ради ДФ № 051.06
приватного закладу вищої освіти
«Східноєвропейський університет імені Рауфа Аблязова»
18028, м. Черкаси, вул. Нечуя-Левицького, 16*

ВІДГУК
офіційного опонента
на дисертаційну роботу Пасечник Ії Валеріївни
на тему: «Економічний розвиток інноваційно-проектної діяльності
позашкільних мистецьких освітніх закладів», представлену на здобуття
наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка»
з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»

Актуальність теми дисертації, зв'язок з науковими програмами, темами
науково-дослідних робіт

Актуальність обраної теми дисертаційного дослідження, що зосереджена на економічному розвитку інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів, визначається низкою факторів, що висвітлюють потребу у вивченні даного напрямку. Сучасний етап розвитку освітніх середовищ вимагає впровадження інноваційних підходів, які можуть значно підвищити ефективність освітнього процесу та адаптаційну здатність учнів до швидко змінюваних умов сучасності. Особлива увага в цьому контексті приділяється мистецьким освітнім закладам, де інноваційно-проектна діяльність може відіграти ключову роль у розвитку творчих здібностей та культурного потенціалу студентства.

Наразі науковий інтерес до економіки мистецької освіти значно зростає, проте аналіз інноваційних проектів у позашкільних установах зазнає недостатньої уваги. Цей аспект є критично важливим, оскільки інноваційна діяльність сприяє не лише підвищенню якості освіти, але й забезпечує більш ефективне використання ресурсів, розширення можливостей для культурного розвитку, залучення інвестицій та підтримку з боку громади та держави.

Дослідження економічного аспекту інноваційної та проектної діяльності у позашкільних мистецьких освітніх закладах дозволить виявити та систематизувати ключові фактори, які впливають на успішність та ефективність цих проектів. Результати такого дослідження будуть сприяти формулюванню стратегічних напрямів розвитку, розробці механізмів державної підтримки та стимулюванню участі приватного сектору в мистецькій освіті. Такий підхід відкриває нові перспективи для розбудови мистецької освіти як важливого елемента культурної політики та економічного розвитку країни.

Таким чином, необхідність подальшої розбудови засад економічного розвитку інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів викликає значний науковий інтерес, що і зумовлює вибір теми дисертаційного дослідження І. Пасечник.

З огляду на вищезазначене дисертація на тему: «Економічний розвиток інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів» відповідає нагальним потребам сучасності. Автором висунуто та по-новому вирішено питання для підвищення ефективності економічного розвитку інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів на засадах стратегічного менеджменту.

Дисертаційна робота виконана згідно з планами наукових досліджень ПЗВО «Східноєвропейський університет імені Рауфа Аблязова». Основу дисертації становлять теоретично-методичні і практичні розробки, що є частиною науково-дослідних робіт: «Інформаційно-комунікаційна складова суспільного життя і соціальної діяльності» (номер державної реєстрації 0123U102804), в межах якої автором виконано підрозділи «Інституціональне забезпечення інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів», «Динаміка основних показників діяльності системи позашкільних мистецьких освітніх закладів України» та «Аналітичний огляд діючих інноваційних проектів у сфері позашкільної мистецької освіти»; «Технології управління корпоративними інтеграційними процесами в умовах інтелектуалізації економічного стратегування та інноваційного розвитку» (номер державної реєстрації 0124U002684), за результатами розроблена процедура факторно-критеріального оцінювання організаційно-економічних передумов розвитку інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів; «Кадрова безпека у системі управління закладом освіти» (номер державної реєстрації 0121U107575), в рамках якої визначені особливості підготовки висококваліфікованого персоналу для успішної реалізації інноваційних проектів в позашкільній мистецькій освіті й сформовані перспективи економічної взаємодії позашкільних мистецьких освітніх закладів з культурними установами, організаціями та творчими індустріями.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх вірогідність

Ознайомлення з дисертаційною роботою І. Пасечник дає підстави стверджувати, що результати, які одержані в процесі наукового дослідження є достовірними та теоретично обґрунтованими, мають високий ступінь вірогідності. Це підтверджується узагальненням та опрацюванням значної кількості вітчизняних та зарубіжних джерел та аналізу сучасних теоретико-прикладних праць вітчизняних та зарубіжних вчених з питань економічного розвитку інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів та забезпечення сталого економічного розвитку позашкільних мистецьких освітніх закладів.

Мета, об'єкт і предмет дослідження відповідають обраній темі дисертації. Зміст сформульованих наукових задач узгоджений за структурою і логікою, розкриває визначену мету.

У першому розділі «Теоретико-методичні засади формування інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів» теоретично узагальнено підходи до наукового обґрунтування інноваційно-

проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів. Визначено, що інноваційно-проектна діяльність є важливим засобом забезпечення ефективного розвитку позашкільних закладів, адже дозволяє інтегрувати новітні педагогічні, організаційні та технологічні підходи для підвищення якості мистецької освіти. Надана загальна характеристика підходів до інноваційно-проектної діяльності, серед яких: антропологічний, інституційний, культурологічний, гуманітарний, педагогічний, психолого-педагогічний, соціально-психологічний, когнітивний, інтердисциплінарний, екологічний, економічний, управлінський, технологічний, креативний, комунікативний, системний, трансформаційний, ситуативний, гендерний, соціальний конструктивізм.

Досліджено інноваційно-проектний розвиток позашкільної мистецької освіти в умовах реалізації концепції «Нова українська школа». Доповнена класифікація видів інновацій в залежності від специфіки та місця використання в позашкільній мистецькій освіті. Розглянуті основні переваги інноваційно-проектного підходу: інтеграція знань; розвиток творчих здібностей; соціальна активність. Представлені основні інструменти та методи реалізації інноваційних проєктів: культурні обміни та партнерства; міждисциплінарні майстер-класи; соціально спрямовані проєкти; інтерактивні технології. Виокремлено основні виклики для інноваційно-проектного розвитку позашкільної мистецької освіти в умовах реалізації концепції «Нова українська школа».

Систематизовано інституціональне забезпечення інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів. Видозмінена організаційно-управлінська структура органів управління позашкільними мистецькими освітніми закладами на різних рівнях: державний, регіональний, місцевий. Сформована нормативно-правова основа, головні складові інформаційного забезпечення та інноваційні методи і підходи до інституціонального забезпечення й основні цілі моніторингу та оцінки інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких закладів.

У другому розділі «Аналіз сучасного стану інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів України» розглянуто динаміку основних показників діяльності системи позашкільних мистецьких освітніх закладів України. Визначено фактори зростання вагомості позашкільних мистецьких освітніх закладів.

Досліджено та графічно візуалізовано: основні показники діяльності закладів позашкільної мистецької освіти; кількість внутрішньо переміщених осіб, що здобувають позашкільну освіту; кількість працівників позашкільних освітніх закладів; внутрішня система забезпечення якості освіти в позашкільних освітніх закладах; форми організації освітнього процесу в умовах воєнного стану позашкільних мистецьких освітніх закладів; формат роботи позашкільних мистецьких освітніх закладів станом на 2023 рік; структура здобувачів за територіальним розташуванням.

Проведено аналітичний огляд діючих інноваційних проєктів у сфері позашкільної мистецької освіти. Надана оцінка системі позашкільних мистецьких освітніх закладів України та розглянута її динаміка. Проаналізовані

кількість та склад педагогічних працівників позашкільних освітніх закладів за віковим діапазоном; навчально-методична та матеріально-технічна база; видатки Державного бюджету України та місцевих бюджетів на позашкільну освіту та заходи із позашкільної роботи у 2019-2023 рр.

Сформована процедура факторно-критеріального оцінювання організаційно-економічних передумов розвитку інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів та запропонована шкала інтерпретації результатів. Графічно представлені результати факторно-критеріального оцінювання передумов розвитку інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів.

У третьому розділі «Науково-методичні рекомендації з удосконалення стратегій економічного розвитку інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів» розроблено стратегію та надано рекомендації щодо підвищення ефективності інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів. Визначені завдання позашкільних мистецьких освітніх закладів України та представлено план розробки та впровадження інноваційної стратегії для позашкільних мистецьких освітніх закладів. Запропонована інноваційна стратегія для позашкільних мистецьких освітніх закладів.

Рекомендовано до впровадження ефективні стратегії економічного розвитку (аналіз актуального стану; стратегування; механізм інноваційно-проектної діяльності) дозволить забезпечити довготривале функціонування освітніх закладів. Доведено, що поліпшення стратегій економічного розвитку позашкільних мистецьких освітніх закладів потребує комплексного підходу, який враховує фінансову стійкість, інноваційність і здатність до адаптації. Реалізація запропонованих рекомендацій дозволить забезпечити довготривалу діяльність таких закладів, сприяючи розвитку творчого потенціалу молодого покоління.

Обґрунтовано особливості підготовки висококваліфікованого персоналу для успішної реалізації інноваційних проєктів в позашкільній мистецькій освіті. Сформовано фактори впливу на підготовку висококваліфікованого персоналу для успішної реалізації інноваційних проєктів в позашкільній мистецькій освіті та визначено рівень готовності персоналу організації до нововведень за складовими моделі ADKAR на прикладі «Центр музично-естетичного розвитку «Гармонія» (м. Кропивницький). Розглянуто перспективи економічної взаємодії позашкільних мистецьких освітніх закладів з культурними установами, організаціями та творчими індустріями.

Досліджено вплив інноваційно-проектної діяльності на гармонізацію культурного середовища. Виокремлено основні вектори економічного розвитку інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів. Запропоновано перспективний розвиток інноваційно-проектної діяльності в позашкільних мистецьких освітніх закладах. Розроблено модель інноваційно-проектної діяльності в позашкільних мистецьких освітніх закладах. Визначено вплив інформаційно-комунікативних технологій на розвиток здібностей. Удосконалено основні види ігрових технологій, які використовуються в мистецькій освіті

Отримані наукові положення, висновки та пропозиції в дисертації, є теоретично обґрунтовані, переконливо аргументовані, та окремі з них підтверджуються їх упровадженням у діяльність Департаменту освіти і науки Кіровоградської ОВА під час виконання завдань щодо забезпечення реалізації державної політики у регіоні використано напрацювання автора стосовно розробки стратегій та рекомендацій щодо підвищення ефективності інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів та їх факторно-критеріальне оцінювання організаційно-економічних передумов розвитку.

Також, деякі результати дослідження були використані у діяльності КПНЗ «Кіровоградський обласний центр дитячої та юнацької творчості», зокрема було запропоновано теоретичні підходи до наукового обґрунтування та інституціональне забезпечення інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів та розглянуті і обґрунтовані особливості підготовки висококваліфікованого персоналу для успішної реалізації інноваційних проєктів в позашкільній мистецькій освіті.

Автором кваліфіковано використано відомі наукові методи обґрунтування отриманих результатів, висновків і рекомендацій. Ія Пасічник ґрунтовно вивчила і критично проаналізувала теоретичні положення провідних вітчизняних та зарубіжних вчених, що пов'язані із дослідженнями методологічних, методичних і практичних питань щодо економічного розвитку інноваційно-проектної діяльності

Поставлені дисертанткою завдання розкривають мету дослідження. Структура дисертації логічна, матеріали розділів викладено відповідно до мети і поставлених завдань. Викладене вище свідчить про достатній рівень обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій дисертаційного дослідження. Висновки в цілому відповідають поставленим завданням, відповідно відтворюються в оприлюдненому тексті анотації.

Достовірність та наукова новизна одержаних результатів, повнота їх викладу в опублікованих працях

Погоджуючись із сформульованими та обґрунтованими в дисертації конкретними положеннями, висновками і рекомендаціями, які визначають наукову новизну отриманих результатів, особливо хочеться відзначити окремі з них, що є найбільш важливими.

Авторкою удосконалено процедуру факторно-критеріального оцінювання організаційно-економічних передумов розвитку інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів (с. 129-140), що визначається методом експертних оцінок та враховує організаційні, економічні, інноваційні, соціально-культурні й управлінські фактори, результати реалізації якої дозволяють візуалізувати ступінь впливу кожної групи факторів на розвиток освітніх закладів.

Розробка факторно-критеріального підходу до оцінювання цих передумов є актуальною, оскільки дозволяє комплексно аналізувати вплив різних чинників, визначати стратегічні напрями розвитку та підвищувати ефективність

управління мистецькими освітніми установами. Врахування таких аспектів, як ресурсне забезпечення, кадровий потенціал, організаційна структура та соціально-економічні виклики, сприятиме оптимізації інноваційної діяльності та забезпеченню її стійкості у довгостроковій перспективі.

Удосконалено стратегію інноваційного розвитку для позашкільних мистецьких освітніх закладів (с. 161-167), яка базується на принципах інтеграції інновацій, активізації міжнародної співпраці та обміну досвідом, забезпечення інклюзивності, професійного удосконалення педагогічної та професійної майстерності викладачів задля реалізації творчого потенціалу здобувачів, забезпечення рівного доступу до мистецької освіти та підготовки молодого покоління до системної участі в культурному житті суспільства. Відтак, дисертанткою було розроблено детальний план розробки та впровадження інноваційної стратегії з визначеними кроками. Така інноваційна стратегія для позашкільних мистецьких освітніх закладів має чітко визначену місію, цілі, мету та завдання, які забезпечують її системність і ефективність.

Метою інноваційної стратегії є створення умов, за яких кожен учень може реалізувати свій творчий потенціал, забезпечення рівного доступу до мистецької освіти та підготовка молоді до активної участі в культурному житті суспільства. Стратегія також прагне адаптувати освітні заклади до швидкозмінних умов сучасного світу, забезпечуючи випускникам необхідні компетенції для успішної кар'єри.

У дослідженні здобув подальший розвиток склад факторів впливу на підготовку висококваліфікованого персоналу для успішної реалізації інноваційних проєктів в позашкільній мистецькій освіті на основі виділення груп (с. 173-179), до яких входять: зміни в структурі освітніх послуг; потреби ринку праці; необхідність інновацій у педагогічних методах; інтеграція технологій і мистецтва; розвиток інклюзивного та персоналізованого підходу; глобалізація та культурний обмін; розвиток творчого потенціалу учнів; потреба в міждисциплінарному підході; залучення сучасних методик і технологій; взаємодія з бізнесом і творчими індустріями; динамічні зміни на ринку праці; роль позашкільної мистецької освіти у розвитку креативних індустрій; підвищення соціальної значущості інноваційних освітніх проєктів; інтернаціоналізація позашкільної мистецької освіти; роль педагогів у розвитку інноваційної культури в освіті. Відтак, за допомогою визначеного складу факторів було обґрунтовано, що зумовленість питань підготовки висококваліфікованого персоналу для успішної реалізації інноваційних проєктів у позашкільній мистецькій освіті полягає в необхідності адаптації освітніх програм до сучасних вимог, що забезпечить розвиток не лише професійних навичок педагогів, а й буде сприяти підвищенню якості освітніх послуг у галузі мистецької освіти, підтримуючи при цьому культурний розвиток на локальному та глобальному рівнях.

Також здобув подальший розвиток процес гармонізації культурного середовища інноваційно-проєктної діяльності з європейським освітнім простором (с. 195-197), який побудований на дотриманні принципів розвитку міжкультурної комунікації, інтеграції європейських освітніх стандартів, формування єдиного культурно-освітнього простору, створення спільних

освітніх проєктів, збереження національних культурних традицій; систематизація здоров'язберігаючих та ігрових технологій навчання, які використовуються в позашкільній мистецькій освіті, головною метою яких є забезпечення здоров'я, найповніше розкриття та розвиток здібностей учнів, вихованців, слухачів, полегшення вирішення освітніх проблем, формування цілісної системи пошуку і виховання обдарованої творчої особистості.

Здобула подальший розвиток систематизація здоров'язберігаючих та ігрових технологій навчання (с. 207-209), які використовуються в позашкільній мистецькій освіті, головною метою яких є забезпечення здоров'я, найповніше розкриття та розвиток здібностей учнів, вихованців, слухачів, полегшення вирішення освітніх проблем, формування цілісної системи пошуку і виховання обдарованої творчої особистості.

Загалом у дисертаційному дослідженні здійснено теоретичне-методичне узагальнення та запропоновано вирішення важливої наукової проблеми щодо економічного розвитку інноваційно-проєктної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів на засадах стратегічного менеджменту. Відтак, отримані результати, підтверджують можливість досягнення позитивного ефекту від їх застосування у теорії та практиці при забезпеченні стійкості та динамічного розвитку позашкільних мистецьких освітніх закладів. Основні напрацювання дослідження вказують на значення інтеграції сучасних інноваційних методів і стратегічного планування у діяльності цих установ, що дозволяє не лише підвищити їх конкурентоспроможність на ринку освітніх послуг, але й забезпечує адаптацію до змінних умов зовнішнього середовища. Розроблені пропозиції та методики можуть бути використані для формування більш ефективних управлінських стратегій, які сприяють розвитку креативності, самовираження та соціальної активності учнів, зміцнюючи тим самим освітній і культурний потенціал суспільства.

Основні положення дисертаційної роботи опубліковано у 6 наукових працях, серед яких: 3 статті у наукових фахових виданнях України; 3 тез доповідей за матеріалами наукових конференцій та 4 довідки про впровадження результатів дисертаційного дослідження.

Практичне значення і впровадження одержаних результатів дослідження

Наукові результати отриманих результатів дисертаційної роботи знайшли практичне застосування у державних установах, на підприємствах, в організаціях і громадських об'єднаннях.

Достовірність наукових положень, сформульованих у дисертації, підтверджується їх впровадженням у діяльності Департаменту освіти і науки Кіровоградської ОВА, зокрема під час виконання завдань щодо забезпечення реалізації державної політики у регіоні використано напрацювання автора стосовно розробки стратегій та рекомендацій щодо підвищення ефективності інноваційно-проєктної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів та їх факторно-критеріальне оцінювання організаційно-економічних передумов розвитку.

Окремі результати дослідження використано у діяльності КПНЗ «Кіровоградський обласний центр дитячої та юнацької творчості», зокрема запропоновані теоретичні підходи до наукового обґрунтування та інституціонального забезпечення інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів; розглянуті та обґрунтовані особливості підготовки висококваліфікованого персоналу для успішної реалізації інноваційних проєктів в позашкільній мистецькій освіті.

Основні результати дослідження, що мають прикладний характер, впроваджені ГО «Міжнародна фундація науковців та освітян», зокрема були сформовані та запропоновані здобувачкою до впровадження перспективи економічної взаємодії позашкільних мистецьких освітніх закладів з культурними установами, організаціями та творчими індустріями.

Матеріали проведених наукових досліджень використовуються в навчальному процесі при оновленні курсів лекцій та практичних занять у ПЗВО «Східноєвропейський університет імені Рауфа Аблязова» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, що навчаються за освітньо-професійною програмою «Цифрова економіка» спеціальності 051 Економіка під час викладання дисциплін: «Економіка та організація інноваційної діяльності» та «Управління проєктами»; для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти, що навчаються за освітньо-професійною програмою «Цифрова економіка» спеціальності 051 Економіка під час викладання дисципліни «Інноваційний розвиток економіки».

Оцінка ідентичності анотації та основних положень дисертації

Аналіз змісту анотації та основних положень тексту дисертаційного дослідження І. Пасечник засвідчує їхню повну ідентичність в частині формулювання мети, об'єкту, предмету, завдань, положень новизни, висновків до розділів, загальних висновків. Загалом зміст анотації відтворює інформацію про методологію дослідження, способи аргументації положень, основні ідеї тексту дисертації, викладені стисло. Анотація не містить інформації, яка була б відсутньою в дисертації. Дисертація та оприлюднена анотація оформлені відповідно до вимог діючого Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами).

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Позитивно оцінюючи, в цілому, отримані Пасечник І.В. результати виконаного нею дослідження, підкреслюючи їх наукову та практичну цінність, водночас слід вказати на такі недоліки та зауваження дискусійного характеру:

1. У п. 1.2 дисертанткою визначені види інновацій в залежності від специфіки та місця використання (с. 46). Необхідно уточнити та деталізувати визначення кожного типу інновацій. Наприклад, дисертантка описує

"технологічні інновації" як зміни, що стосуються "технічних засобів і устаткування, використаного в навчанні", але не уточнює, які конкретно засоби та технології вона має на увазі, що може спричинити труднощі для розуміння. Важливо було б надати конкретні приклади впровадження кожного типу інновацій в практиці позашкільної освіти. Це допоможе підкріпити теоретичні аспекти дослідження практичними доказами.

2. У другому розділі здобувачкою здійснений аналіз динаміки основних показників діяльності системи позашкільних мистецьких освітніх закладів України (с. 88-106). Потрібно було б чіткіше визначити методичні підходи й інструменти, які використовуються для аналізу змін та їхнього впливу на освітнє середовище. При контекстуалізації впливу соціально-економічних і демографічних факторів, визначено вплив цих факторів, проте бажано надати глибший аналіз того, як конкретно ці фактори вплинули на показники діяльності.

3. У п. 2.2 проведений аналітичний огляд діючих інноваційних проєктів у сфері позашкільної мистецької освіти (с. 106-123). Хоча в тексті вказано на значний потенціал інноваційних проєктів, бракує конкретних прикладів таких проєктів та детального аналізу їхніх результатів. Рекомендується включити метод кейс-стаді з детальним описом кількох інноваційних проєктів, їхніх цілей, процесів реалізації та оцінки їхнього впливу на навчальний процес та розвиток учнів.

4. У п. 2.3 при розробленні факторно-критеріального підходу до оцінювання організаційно-економічних передумов розвитку інноваційно-проектної діяльності позашкільних мистецьких освітніх закладів було визначено ключові фактори та критерії, які відповідають специфіці таких закладів і враховують їхні організаційні, економічні та культурно-освітні особливості. Зокрема здобувачкою сформовано перелік таких факторів і критеріїв (с. 132-136). Важливо надати аргументоване представлення того, як конкретно вимірюється кожен критерій та які методи збору даних використовуються для кожного з них. Потрібно забезпечити емпіричні докази, які підтверджують взаємозв'язок між вибраними факторами та успішністю інноваційно-проектної діяльності.

Все вище висловлене не змінює загального позитивного сприйняття виконаного наукового дослідження. Нашу увагу до зазначених питань слід розглядати як доповнення, рекомендації та побажання щодо підвищення якості дослідницької роботи здобувачки у майбутньому.

Загальний висновок та оцінка дисертації

Дисертація є завершеною науковою працею, з логічно вибудованою структурою. Зміст дисертації відповідає визначеній меті та поставленим завданням, які повністю вирішено в процесі наукового дослідження. Основні положення дисертаційної роботи, висновки та рекомендації, які виносяться на захист, містять елементи наукової новизни та практичну значущість.

Актуальність обраної теми дослідження, обґрунтованість наукових положень та висновків і запропонованих авторкою рекомендацій,

сформульованих у дисертації, їх вірогідність, достовірність та наукова новизна одержаних результатів, повнота їх викладу в опублікованих працях свідчать про глибоку наукову самостійність авторки, значний рівень підготовленості дослідження та загальну високу якість дослідження.

Дисертація відповідає спеціальності 051 «Економіка» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах) затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами), Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами).

Дисертаційна робота виконана грамотною українською мовою, стиль викладення матеріалу відповідає прийнятому в науковій літературі, що забезпечує легкість і доступність сприйняття результатів дослідження.

Дисертація за своїм змістом відповідає необхідним вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії, а її авторка Пасечник Ія Валеріївна заслуговує на присудження їй наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка» з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки».

Офіційний опонент:

доцент кафедри соціального забезпечення

**Черкаського державного
технологічного університету**

к.е.н., доцент

Олександр ЯКУШЕВ

Підпис Якушева О.В. ЗАСВІДЧУЮ:

учений секретар

**Черкаського державного
технологічного університету**

к.т.н., доцент

Ірина МИРОНЕЦЬ